

Standardy Pomocy Dziecku w Sytuacji Rozstania Rodziców to pierwszy konkretny krok, którego celem jest poprawienie sytuacji rodziny w kryzysie związanym z rozwodem. Pomysłodawcą projektu jest Komitet Ochrony Praw Dziecka. Do tej nieformalnej inicjatywy dołączyło 9 organizacji pozarządowych oraz prawnicy. Na jej realizację KOPD otrzymał dotację w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy.

Liczba rozwodów w Polsce stale rośnie; skalę zjawiska pokazują dane Głównego Urzędu Statystycznego. I tak z rocznika statystycznego za 2019 rok wynika, że sądy orzekły rozwód i separację wobec prawie 63 tys. par. Wśród nich 82 procent wychowywało jedno lub więcej małoletnie dziecko.

A przecież sądowe statystyki nie uwzględniają rozstań w związkach nieformalnych, gdzie – jak wynika z badań Uniwersytetu Jagiellońskiego, wychowuje się już co 4 dziecko w mieście i co 5 na wsi. Również z danych KOPD wynika, że w 2019 roku po pomoc zgłosiło się 40 procent więcej rodzin w ostrym kryzysie rozstania niż miało to miejsce rok wcześniej.

Specyfika polskich rozwodów to wysoki stopień konfliktowości

Trudno dziś znaleźć grupę społeczną, zawodową czy wiekową, której problem rozwodów nie dotyczy; nic dziwnego, że skala zjawiska definiuje rozwody jako problem społeczny.

Zdaniem specjalistów, polskie rozwody charakteryzują się bardzo wysokim stopniem konfliktowości. Powszechnie jest zjawisko alienacji rodzicielskiej jak też włączanie dziecka w konflikt dorosłych. Wynika to z braku wiedzy na temat potrzeb i mechanizmów psychologicznych występujących w rodzinach, które się rozpadają, jak też nadużywania rozwiązań prawnych.

Brak systemowej ochrony rodzin i dzieci w kryzysie rozstania

W Polsce nie ma spójnego systemu pomocy rodzinom w rozstaniu. W sposób fragmentaryczny zajmują się tym kuratorzy sądowi, OZSS-y, OPS-y czy placówki edukacyjne. System prawa wciąż opiera się na archaicznym w sposobie rozumienia dobra dziecka Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym pochodzącym z 1964 roku. Archaiczna pozostała też warstwa semantyczna, mówiąca np. o władzy rodzicielskiej i kontaktach.

Prawa dziecka do kontaktu z obojgiem rodziców, do wyrażania swoich uczuć czy życia bez przemocy są w sytuacji konfliktu rozstania notorycznie nadużywane bądź łamane przez dorosłych. Mowa tu zarówno o rodzinie, jak i instytucjach.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w większości państw Europy. Widząc naturalne przemiany i potrzeby rodziny, państwa te wprowadzają je w system pomocy. W Norwegii jest to opieka naprzemienna, w Niemczech adwokatura dziecka, a w Szwecji zrównoważony model rodzicielstwa.

Brak pomocy systemu w doświadczeniu emocjonalnie obciążającym rodziny

Rozwód, zaraz po stracie małżonka, pozostaje wciąż drugim najbardziej stresogennym wydarzeniem w życiu człowieka. Ciężar pomocy rodzinom w kryzysie rozstania pomijanym przez system od zawsze brały na siebie NGO-sy poprzez tzw. działania miękkie. Pomoc ta nie była jednak usystematyzowana i całościowa, co czyniło ją w wielu przypadkach krótkoterminową i mało skuteczną. Była zatem potrzeba uporządkowania, scalenia, wykorzystania dobrych praktyk i stworzenia uniwersalnych standardów pomocy rodzinie w rozstaniu, które uwzględniają współpracę wszystkich służb i instytucji. Efektem tego są stworzone w latach 2018-2019 Standardy. Warto zaznaczyć, że powstały one w wyniku działań oddolnych i nigdy nie uzyskały instytucjonalnego wsparcia państwa.

- *W tworzeniu standardów uwzględniony został głos prokuratury, policji, sędziów, biegłych i kuratorów sądowych. Nasze działania natychmiast poparł Rzecznik Praw Obywatelskich* – mówi wiceprzewodnicząca KOPD Agata Jarzyna. Podkreśla, że Standardy to pierwszy konkretny krok poprawiający sytuację rodziny w rozstaniu; to forum dyskusji, wymiany doświadczeń i poszukiwań rozwiązań wśród specjalistów. Standardy cieszą się ogromnym zainteresowaniem rodziców, nauczycieli, sędziów, itp.

Opis projektu

Celem projektu jest poprawa sytuacji rodzin i dzieci w kryzysie związanym z rozwodem i rozstaniem rodziców poprzez promowanie i rozwój Standardów Pomocy Dziecku w Sytuacji Rozstania Rodziców. W jego ramach powstaje szereg dedykowanych działań, jak na przykład Akademia Dobrego Rozstania, czyli interaktywna platforma edukacyjna dla rodziców w rozstaniu. Trwają prace nad organizacją kampanii społecznej, konferencji i innowacyjnych badań naukowych. Będą szkolenia dla biegłych, nauczycieli, członków i wolontariuszy TKOPD oraz powstanie poradnik dla sędziów. Dla adwokatów stworzony zostanie system certyfikacji „Kancelarii Przyjaznych Dziecku”. Będą opracowane procedury prawne wdrażające standardy. Idea projektu opiera się na nieformalnym partnerstwie Koalicjantów – twórców Standardów.

Działania wokół projektu Standardy Pomocy Dziecku w Sytuacji Rozstania Rodziców

Pierwszym z działań jest Akademia Dobrego Rozstania – platforma edukacyjna zarówno dla rodzin w kryzysie rozstania, jak i dla wspierających te rodziny specjalistów. To miejsce promujące dobre standardy, otwarta przestrzeń równościowa dla wszystkich szukających pomocy. Akademia Dobrego Rozstania będzie towarzyszyć rodzinom w procesie rozejścia. Jej zadaniem jest chronić dzieci przed negatywnymi skutkami rozstania i pomagać rodzicom zachować dobre relacje w przyszłości.

Drugie działanie to przygotowanie konferencji naukowej „Razem wobec rozstania”. Będzie to merytoryczna i praktyczna płaszczyzna dialogu prawników, mediatorów, nauczycieli, pedagogów, psychologów, pracowników socjalnych oraz wszystkich specjalistów pracujących z

rodzinami i rodzicami w kryzysie rozstaniowym. Bogaty program obejmuje warsztaty, panele dyskusyjne i wykłady polskich oraz zagranicznych ekspertów. Wśród nich wystąpią zajmujący się zagadnieniem alienacji rodzicielskiej Karen i Nicka Woodall z londyńskiego Family Separation Clinic.

Kolejnym działaniem jest kampania społeczna, prezentująca perspektywę wszystkich członków rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem optyki dziecka i propagująca zmianę dotychczasowej społecznej narracji o rozstaniu. To propozycja spojrzenia na kryzys rozwodowy jak na etap głęboko transformujący, a nie jedynie destrukcyjny.

Po czwarte powstanie „Kancelaria Przyjazna Dziecku”, czyli akcja skierowana do środowiska adwokatów w celu pozyskania ich dla idei dobrego rozstania rozumianego jako holistyczny proces. „Kancelaria” zajmie się wdrażaniem procedur zawartych w standardach oraz współpracą z mediatorami i psychologami w ramach zapewnienia rodzinom w trakcie rozwodu możliwie największej troski i wsparcia. Najlepsze kancelarie zostaną nagrodzone certyfikatem i objęte systemem rekomendacji.

Po piąte istotne będą działania edukacyjne i wspierające sędziów rodzinnych przez opracowanie i dystrybucję przewodnika: „Jak kierować rodziny do pomocy psychologicznej” oraz broszury pt. „Zalecenia w sprawie wysłuchania dzieci w sprawach cywilnych i rozwodowych”. Sędziowie dowiedzą się z nich między innymi, jakie są formy terapii dla dzieci i rodziców, kiedy warto zastosować mediację, a kiedy terapię pary oraz jakie są przeciwwskazania do terapii rodzinnej.

Szóste działanie to edukacja biegłych sądowych, w tym Opiniodawczych Zespołów Specjalistów Sądowych poprzez organizację szkolenia: „Alienacja rodzicielska w sytuacji konfliktu rodzicielskiego – diagnoza i praktyka”. Szkolenie poprowadzą diagności i biegli sądowi.

Szczególną ofertą będzie też unikatowe w Polsce szkolenie przeprowadzone przez specjalistów z londyńskiego Family Separation Clinic, propagujących terapeutyczny model pracy z zaburzeniami więzi występującymi w relacji rodzic – dziecko.

Po siódme zainicjowana zostanie „Szkoła wobec rozstania” - projekt edukacyjny dla nauczycieli, psychologów i pedagogów szkolnych. Jest to ważne, ponieważ w procesie rozstania to szkoła staje się często płaszczyzną pierwszego wsparcia dla dziecka. Od jakości działań wychowawców, nauczycieli i pedagogów zależy zabezpieczenie dobrostanu dziecka w tej trudnej dla rodziny sytuacji. Projekt edukacyjny „Szkoła wobec rozstania” skierowany jest do nauczycieli, wychowawców i pedagogów chcących budować swoją wiedzę i umiejętności, aby lepiej rozumieć i wspierać dziecko w kryzysie rozstania.

Ósme działanie to interdyscyplinarne badania jakościowe analizujące kategorię dobra dziecka i rodziny w sytuacji rozstania. Badaniami zostaną objęci rodzice, specjaliści i pośrednio dzieci. Analiza perspektywy rodziców przeżywających osobiście i interpersonalnie proces rozstania, specjalistów pracujących z nimi i wydających opinię (sędzia, biegły, pedagog, psycholog, terapeuta, pracownik socjalny, mediator, kurator) oraz próby odczytania perspektywy dziecka

w rozstaniu skupiają proces badań w oparciu o dziecięcą perspektywę przeżywania i adaptacji do sytuacji rozwodowej.

I w końcu po dziewiąte, trwają prace nad „Zbiorem dobrych praktyk i strategii prawnych”, co oznacza wdrażanie standardów chroniących i przywracających dziecku podmiotowość w procedurach sądowych obejmujących m.in. kwestię wysłuchania dziecka, pozyskiwania też dowodowych czy analizy opinii biegłych.

Działania sfinansowane w ramach grantu Aktywni Obywatele będą realizowane w okresie od 1.02.2021r. do 31.06.2022 r. Więcej informacji na www.kopd.pl oraz www.standardyrozstania.pl